

AKADEMIE VAN KUNSTEN & ESSAYS OVER KUNST IN HET ONDERWIJS

Waarom moet kunst in het onderwijs? Gerenommeerde kunstenaars van de KNAW Akademie van Kunsten, waaronder Gijs Scholten van Aschat, Barbara Visser en Arnout Mik, Ramsey Nasr, Arnon Grunberg, Michiel van der Aa en Charlotte Mutsaers, hebben prachtige korte essays geschreven over de noodzaak van kunst in onderwijs. Zie: **KNAW Akademie van Kunsten: Kunst in het onderwijs**. Fantastisch dat de KNAW Akademie van Kunsten zich zo sterk maakt voor kunst in onderwijs. Titels spreken al tot de verbeelding: Ontwikkel de verbeelding, bevorder empathie; Kunst hoort thuis op school; Kunstonderwijs - een vaccin tegen waarheid!; Geef beeldcultuur een plek in het onderwijs; Laat het kind spelen; Vervang het WIJ-denken door het IK-denken. Eerder had Margot Dijkgraaf **een gesprek met Gijs Scholten van Aschat over het belang van kunst in onderwijs**. **Link naar de video**.

Deze teksten zullen - en dat is toch opmerkelijk - eveneens verschijnen in een publicatie getiteld 'Arts Education Beyond Art', een publicatie van Barend van Heusden en Pascal Gielen. Daarin bepleiten zij kunstonderwijs waarin de kunst een middel is geworden om het leven te begrijpen (niet om de kunst zelf intenser te ervaren, om door de kunst zelf geraakt of ontroerd te worden dus). De visie van Barend van Heusden, waarin het beleven en ervaren van kunst (emotioneel, zintuiglijk) uitsluitend een 'hoger' conceptueel (cognitief) doel dient klinkt hierin duidelijk door. Dat is jammer van de mooie bijdragen van de leden van de Academie van Kunsten die zo in een context geplaatst worden waarbij de kunst ondergeschikt gemaakt is aan het cognitieve leren over (brede)cultuur.

In hybride kunsteducatie werden eerder **deze argumenten tegen de visie van 'Cultuur in de Spiegel' als leidraad voor kunsteducatie** gegeven. Waarom is het opmerkelijk dat de kunstenaars een bijdrage vormen in de bundel 'Arts Education Beyond Art' gebaseerd op de visie van o.a. Van Heusden? De essays van bovengenoemde kunstenaars van de Academie van Kunsten, lijken deze eenzijdige cognitieve visie op kunst - waarin kunst bovendien slechts als middel dient voor de filosofie en sociologie - inhoudelijk juist volledig tegen te spreken en in de artikelen wordt het belang van kunst, van verbeelden en de verbeelding juist steeds weer benadrukt, evenals het zintuiglijk en emotioneel ervaren van kunst (Ontwikkel de verbeelding - Gijs Scholten van Aschat). Of door juist eerst met een open houding aandachtig te kijken. 'Wat is goed kijken en luisteren?' schrijven Barbara Visser en Arnout Mik, zij bepleiten het leren 'helpen ontwikkelen van het eigen vermogen om te kijken, denken, analyseren en verbinden van de vele informatiebronnen op school'. Het pleidooi voor een bredere visie op kunst dan alleen gericht op cognitieve leerdoelen, is ook te lezen in het artikel van Visser en Scholten van Aschat in NRC 'Zonder risico's geen cultuur', 23-4-2015.

Terwijl **Van Heusden en Gielen** in 'Arts Education Beyond Art' (veelzeggende titel!) juist beargumenteren dat '**cultuuronderwijs zich zou moeten richten op de - cognitieve - processen die door kunstobjecten gegenereerd worden, in plaats van op de kunst zelf**'. Leren over kunst, zou volgens hen daarom niet moeten gaan over hoe we kunnen kijken naar kunst maar hoe we door kunst over het leven kunnen leren. Maar wordt niet eigenlijk bedoeld over de filosofie en sociologie leren? Deze visie van Van Heusden en Gielen lijkt een postmoderne en filosofische visie op kunsteducatie geïnspireerd door de semiotiek. **Kunst als middel tot conceptualisering. Is dat een leren door middel van kunst zonder verdiepende inzichten over kunst?** Is dit nu een visie op cultuur, waarbij de kunst dient als middel om de filosofie en sociologie naar voren te schuiven? En die daarmee de kunst ondergeschikt wil maken aan de filosofie en sociologie en daarmee dus ook geen ondersteuning biedt voor kunst in het curriculum? Levert een dergelijke visie dan niet weer dezelfde problemen op die we in het PO en VO hebben gezien en waarin kunstvakken en cultuur juist volledig gemarginaliseerd raakten omdat lesuren en professionele en bevoegde kunstdocenten en goede vakdidactiek voor de kunst (de kern van goed onderwijs, zo blijkt uit veel internationaal onderzoek)

wegbezuinigd zijn. Vanuit die optiek is alles cultuur en is iedereen expert op het gebied van cultuur. Dat is cultuuronderwijs, waarin de kunst en de educatie dus van ondergeschikt belang lijken te zijn.

Maar de vraag is wel: **Hoe kun je door kunst over het leven leren als je niet ook hebt geleerd (naar kunst) te kijken en te leren voelen en begrijpen wat kunst kan zijn?** Wetenschappelijke en vakdidactische inzichten over leerprocessen met betrekking tot het leren over en door kunst geven aan - en dat weet elke kunstdocent uit ervaring - dat je niet zomaar kunt veronderstellen dat leerlingen over onderscheidend vermogen beschikken en bijvoorbeeld het verschil zien tussen voorstelling en vormgeving van kunst (zie daarover ook de tab vakdidactiek op deze website). Stellen dat kunst en de specifieke vorm van kunst bijzaak zijn, reduceert de kunst tot een idee. Ooit schreef Arthur Danto over 'The End of Art' omdat kunst vrijwel volledig conceptueel geworden was. Later nuanceerde hij deze postmoderne denkbeelden in 'After the End of Art' en 'What Art is' en bepleitte hij juist dat kunst toch meer is dan een idee alleen en dat de specifieke vormgeving van kunst ertoe doet.

Hybride kunsteducatie beargumenteert daarom juist, zoals **'Art for Art's Sake'** dat ook doet, dat zowel **het leren over kunst en het goed leren kijken en luisteren belangrijke en specifieke doelen van kunsteducatie zijn** om leerlingen zo te leren hoe zij onderscheidend vermogen kunnen ontwikkelen gericht op een intensivering van (kunst)ervaringen, als het leren *door* kunst en hoe zij verbeeldingsvermogen en creativiteit kunnen ontwikkelen (exploreren en genereren) door eigen werk te produceren en op het eigen proces te reflecteren. In Art for Art's Sake wordt de impact van kunsteducatie als volgt samengevat: **'The arts are important in their own rights for education. Students who gain mastery in an art form may discover their life's work or their life's passion. But for all children, the arts allow a different way of understanding than the sciences. Because they are an arena without right and wrong answers, they free students to explore and experiment. They are also a place to introspect and find personal meaning.'**